

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Suomen Perintätoimistöjen Liitto (jäljempänä "SPL") kiittää mahdollisuudesta lausua hankintalain ja erityisalojen hankintalakia koskevan työryhmän mietinnöstä. SPL katsoo, että esitetty muutos

vähimmäisomistusta koskien on välttämätön erityisesti perintäalan kilpailun tasapuolistamisen, palveluiden tosiasiallisen laadun ja julkissektorin loppuasiakkaiden kannalta.

SPL on jo aikaisemmin käynyt keskustelua perintäalaa sekä kilpailutoimintaa valvovien viranomaisten kanssa sidosyksikköhankintojen väärinkäytöksistä. Väärinkäytökset liittyvät sekä hankintalain että perintälain säännösten soveltamiseen. SPL on katsonut, että nykyisen hankintalainsäädännön mukainen sidosyksikköhankinta vääristää olennaisella tavalla perintäalalla käytävää kilpailua julkisella sektorilla. Vuonna 2024 annettu markkinaoikeuden ratkaisu (500/24), koskien sidosyksikköhankintaa hyvinvointialueen perintäpalveluiden kilpailuttamatta jättämisen osalta, korjasi tätä ongelmaa siltä osin, että nimellinen omistusosuus ei enää mahdollista kilpailuttamatta jättämistä.

SPL kannattaa sidosyksikköhankinnalle asetettua selkeää vaatimusta hankintayksikön vähintään 10 %:n omistuksesta ja sidosyksikössä käytettävästä määräysvallasta. Edellä mainittu markkinaoikeuden ratkaisu on vahvistanut sen, että epäsuora, mahdollisesti alle prosentin omistus sidosyksiköstä, ei riitä sidosyksikköhankinnan tekemiseen. Ratkaisu ei kuitenkaan ota kantaa siihen, millainen omistusosuus tai sidosyksikön osakassopimusjärjestely mahdollistaisi edelleen suorahankinnan tekemisen. Esitetty selkeä määrittely antaa selvän ja tasapuolisen pelikentän sille, milloin hankinta voidaan tehdä kilpailuttamatta sidosyksikköhankintana ja milloin omistus on niin vähäinen, ettei sääntelyä voida kiertää erilaisilla osakassopimussäännöksillä näennäisen määräysvallan käyttämisen kautta.

Hankintalakia koskeva sääntely ei SPL:n näkemyksen mukaan kuitenkaan poista sitä lainsäädännöllistä ongelmaa, että sidosyksikköhankintana tehtävää perintäpalvelun toimittamista käsitellään perintälain näkökulmasta virheellisesti toimeksiantoperintänä (toimeksiaaja perii velkojan lukuun) eikä ns. oman saatavan perintänä. Tällä on olennainen merkitys, kun arvioidaan sitä, millaisia perintäkuluja perintää harjoittava toimija voi vaatia velallisiasiakkaalta velkojan lukuun. Ks. Perintälain 10 a §:n 1 momentin 5 kohta ja 10 e §:n 1 momentin 4 kohta.

Perintälaissa on säädetty maksuvaatimusperinnästä, jota voi suorittaa vain ammattimaista perintää harjoittava yhtiö. Maksuvaatimusperinnälle on asetettu maksumuistutusperintää tarkemmat sisällölliset vaatimukset ja ammattimaista perintää harjoittava yritys voidaan vaatia maksuvaatimusperinnästä korkeampia kuluja, kuin maksumuistutusperinnästä. Vuonna 2013 voimaan tulleen perintälain kokonaisuudistuksen yhteydessä puututtiin siihen toimintamalliin, missä erityisesti kulutusluottoja myöntävät yritykset perustivat samaan konserniin oman perintäyhtiön, joka peri samassa konsernissa myönnettyjä luottoja. Ennen vuoden 2013 uudistusta, on myös konsernin sisäisestä saatavasta pystytty perimään velallisiasiakkaalta toimeksiantoperinnän maksuvaatimuskuluja, jotka ovat maksumuistutusperintää korkeammat. Kyseisessä uudistuksessa perintälakia muutettiin siten, että kun perintää tehdään samaan konserniin kuuluvan yhtiön lukuun, voidaan perintäkuluna, myös maksuvaatimusperinnässä, vaatia enintään maksumuistutusta vastaava määrä (Esim. kuluttajaperinnässä maksumuistutus 5 euroa ja maksuvaatimus taulukoitu julkisoikeudellisessa saatavassa 14 euroa ja yksityisoikeudellisessa saatavassa pääomaluokittain 14/24/50 euroa).

Perintälakia valmisteltaessa ei kuitenkaan huomioitu sitä, että miten perintälakia tulisi soveltaa suhteessa sidosyksikköhankintaan. Perintälain määritelmä samaan konserniin kuuluvasta yksiköstä perustuu kirjanpitolain mukaiseen määritelmään eikä se kata sidosyksikön määritelmää.

SPL katsoo siis, että perintälakia tulisi osana hankintalain muutosta muuttaa samassa yhteydessä siltä osin, miten ns. oman saatavan perintä määritellään. Hankinta voidaan esityksen mukaan jatkossakin tehdä sidosyksikköhankintana ilman kilpailutusta tietyissä tilanteissa. Perintälain määritelmää ns. oman saatavan perinnän osalta tulisi muuttaa siten, että mikäli perintäpalvelua toimitetaan sidosyksikköhankintana, ei perintätoimenpiteenä veloittavasta maksuvaatimuksesta voida vaatia perintäkuluna kuin enintään maksumuistutusta vastaava perintäkulun määrä. Toisin sanoen sidosyksikköhankintana toimitettava perintäpalvelu tulisi rinnastaa konsernin sisäisenä palveluna toimitettavaan perintäpalveluun.

SPL:n jäsenyritysten näkökulmasta sidosyksikköhankinnat ovat vapaan markkinatalouden ja kilpailun este. Kilpailun puute tarkoittaa palveluntuottajan valitsemista ilman sen tarkempia laatukriteereitä ja palvelunsisällöllistä tarkastelua. Avoimilla markkinoilla kilpailtaessa perintäpalveluiden laatukriteerit on tarjoamisvaiheessa asetettu korkeaksi. Perintäpalveluiden osalta tämä näkyy laadukkaana palveluna perinnän kohteena oleville kuluttajille. Tällaisia laatukriteereitä voidaan asettaa esimerkiksi kuluttajien asiakaspalvelulle ja yhteydenottokanaville. Kilpailun puute estää perintäpalveluiden kehittymistä ja innovaatioiden tuomista julkisen sektorin puolelle. SPL katsoo myös, että kun julkissektorin perintäpalvelun hankinta tehdään avoimella kilpailutuksella tulee kilpailutuksen piiriin laadun lisäksi myös hintakilpailu, joka voi käytännössä johtaa siihen, että velallisen näkökulmasta perinnästä vaadittavat kulut ovat velalliselle edullisemmat.

Kokonaisuudessa arvioiden SPL katsoo, että julkissektorin kannalta paras lopputulos perintäpalveluiden hankinnan osalta on aina julkinen hankintamenettely, jossa arvioidaan laatu ja hinta, sen sijaan, että hankinta tehdään sidosyksikköhankintana.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko**

toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Kantelinen Tero
Suomen Perimistoimistojen Liitto ry